

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

תורת

פְּרִשְׁתָּ לְךָ לֶךְ

המלך

אומנות הדיבור

כתוב בראשית פרק יב פסוק א: **וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ בְּאַרְצְךָ וּבְמוֹלְדֹתְךָ וּבְמִבְּיַת אֲבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָאךְ.**

שאלה:

יש להתבונן בלשון הפסוק מדוע הקב"ה מאריך בלשונו לך לך מארצך וכו' היה לו לומר בקיצור לך לארץ ישראל וממילא הוא יצא ממולדתו ומעירו ומבית אביו?

מנהג העולם:

מנהג העולם שאינם מייחסים מספיק חשיבות לדיבוריהם בהיות ובסך הכל זה דיבור ולא מעשה ולכן יכולים לשלוף בלשונם לשון חידודים מבלי לחשוב על תחושת הזולת וק"ו כלפי שמיא שהאדם חושב שבסך הכל הוא מדבר ואינו עושה ומה בכך שמדבר גבוהה גבוהה, **וכבר הזהיר דוד המלך** על כשלוך האנשים בדיבורם שגורמים צער לזולת לעומת לשון לימודים של התורה שכל אמרותיו טהורות ומזוקקות, וכתב בתהלים פרק יב (ג) **שְׁוֹאֵל יִדְבְּרוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ שִׁפְתַי חִלְקוֹת בָּלָב וְלִבִּי יִדְבְּרוּ: (ד) יִכְרַת יִקְוֶה פְּלִשְׁפְּתַי חִלְקוֹת לְשׁוֹן מִדְּבַרְתִּי גְדִלוֹת: (ה) אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁנֵנוּ נִגְבֵּיר שִׁפְתֵינוּ אֲתֵנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ: (ו) מִשֵּׁד עֲנִיִּים מֵאַנְקַת אֲבִיוֹנִים עֲתָה אָקוּם יֹאמֶר יִקְוֶה אֲשִׁית בְּיִשְׁעִי יִפְיַח לוֹ: (ז) אֲמָרוֹת יִקְוֶה אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת בְּסֹף צָרוֹף בְּעֵלִיל לְאַרְץ מְזֻקָּק שְׂבַעֲתַיִם: ולכן התורה מלמדת אותנו דרך ארץ ועד כמה חשוב שהאדם יתן דעתו על כל מילה שיוצאת מפיו לטוב ולמוטב כי על כל מילה ומילה יבא בחשבון ויכול האדם לזכות לשכר עד בלי די ומאידך להיפך.**

שכר על כל מילה:

ונביא על כך את פרש"י בפירושו השני אשר אראך לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דבור ודבור, כיוצא בו (בראשית כב) **"את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק"**, כיוצא בו (שם) **"על אחד ההרים אשר אומר אליך"**, כיוצא בו (יונה ג) **"וקרא עליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך"**. **וכן רש"י בפרשת וירא כב פסוק ב'** **"ויואמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק"** וכו' ופרש"י אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו את יחידך, אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו אשר אהבת, אמר לו שניהם אני אוהב, אמר לו יצחק, ולמה לא גילה לו מתחילה וכו' וליתן לו שכר אל כל דבור ודבור. **ונביאור הדבר** שהקב"ה רוצה לנסות את אברהם אבינו ומדבר עם אברהם בצורה סתומה שאין הדברים מובנים עד שהקב"ה הוצרך להוסיף עוד פרט ועוד פרט בכדי להשיב על שאלות אברהם ומדוע? הרי כידוע שאין שום אות בתורה מיותרת וכל קוץ נדרש וכיצד כאן נכתבים דברים מיותרים שיכל הקב"ה לקצר בדבריו? ומשיב המדרש רצון הקב"ה להרבות שכרו של אברהם אבינו ע"י כל דיבור ודיבור, פירושו של דבר שהקב"ה הביא את אברהם אבינו למצב שיצטרך לשאול כל רגע עוד שאלה ועוד שאלה ועי"ז יקבל שכר עבור כל מילה ומילה שהוא מדבר לצורך קיום מצות הקב"ה.

שכר על דיבור טוב אפילו הכוונה לרעה:

עוד מצינו בפרשה פרק יד פסוק יג: **"ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי"** וכו' והביא בפרש"י מדרש רבה הפליט זהו עוג שפלט מדור המבול וזהו מיתר הרפאים שנאמר הנפילים היו בארץ" וגו' ומתכוין שיהרג אברהם וישא את שרה. לפי"ז מטרת עוג לספר לאברהם את החדשות על לוט היית לרעה בכדי שימות אברהם ויוכל לקחת את שרה, אמנם בפועל לא מת אברהם ואדרבא יצא מזה הצלחה ופירסום נוסף לאברהם. **והגמרא במסכת נדה דף סא ע"א** מביאה על הפסוק **בבמדבר פ' כא פסוק לד** **"ויואמר ה' אל משה אל תירא"**, מבואר שמשה רבינו חשש מעוג, שואלת הגמרא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוד בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנה מעוג קמסתפי ומאי שנה מסיחון דלא קמסתפי? מתרצת הגמרא אמר רבי יוחנן אמר רשב"י מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו, אמר שמה תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר **"ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי"**. מבואר שמה רבינו לא פחד ממנו בגלל שהיה גבוה וגיבור כמתבאר שהוא ניצל מדור המבול כיון שנתלה על התיבה. והגביה הר שלם לכסות את כל עם ישראל בבת אחת ומכל זה משה רבינו לא חשש. שהרי אומרת הגמרא לעוג יש אח כמותו גיבור וגבוה ששמו סיחון וממנו לא חשש, אלא כל הפחד היה מפני שיש לו זכות שבישר לאברהם על לוט בן אחיו. **ויש להתבונן** בדברי רשב"י הרי כאן מדובר על הצלת כלל בניי שמה רבינו חשש מזכות אחת שהיית לעוג, וכאשר נתבונן בעצם הזכות הרי מבואר במדרש שכל כונתו לרעה כדי לקחת את שרה. ובשביל זכות כזאת שלבסוף הצליח אברהם עלול לנצח ולאבד כלל ישראל שומו שמים. **מכאן מוסר השכל** בשביל משפט אחד כמה מילים שהוציא מפיו אפילו עם מטרה רעה

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

מאחר ולבסוף הועילה יכול לקבל שכר שאין לו סוף. כן כתב במעינה של תורה פי' לך לך (עמוד סג), וכ"כ בלקח טוב פי' לך לך (עמוד סו: בשם אור יהל).

עונש על גרימת מכשול בדבריו:

אמנם זה לעומת זה ברא השם וגם לעונש הדבר כך כאשר נתבונן בפרשת השבוע פרשת לך לך פרק יב (יא) וי"הי פֶּאֶשֶׁר הַקְּרִיב לְבֹא מִצְרִימָה וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתִּי־מְרֹאֶה אֶת: (יב) וְהִיא כִּי־יִרְאֶה אֶת־הַמִּצְרִים וַאֲמָרוּ אֲשֶׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶת־יָחִידִי: (יג) אֲמַרְיִנָּא אֲחֹתִי אֶת לְמַעַן יִיטְבִּילִי בְעִבְרֵיךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְגִלְלֶךָ: מבואר שאברהם אמנם הלך לא"י אך רק הגיע היה שם רעב והוצרך לגלות למצרים. ובדרך אומר לשרה אמרי אחותי את בכדי שלא יהרגו אותי. וכתב על כך הרמב"ן בפרשה חטא גדול חטא אברהם שהביא את אשתו למכשול כזה בגלל הפחד שמא יהרגו אותי, ובגלל זה נגזרה על בניי גלות מצרים ת' שנה. כיון שהיה לו לבטוח בה' ומאריך בזה. ומדברי הרמב"ן נלמד דבעצם בגלל שהוא הכשיל את אשתו וסידר את פרעה מלך מצרים במשפט שאמר אחותי היא והכשילו ונגרם לו נגעים ומכות, כתוצאה מכך בניי הוצרכו לגלות למצרים ולהתענות תחת ידיהם לכפר על מעשה אברהם, הרי לך כמה עונש אפשר לסבול עבור משפט מילים בלבד.

ענישת אברהם על ארבע מילים:

עוד מבואר במסכת נדרים דף לב ע"א אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגרייא בת"ח, שנאמר {בראשית יד} וירק את חניכיו ילידי ביתו, ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה, שנא' {בראשית טו} במה אדע כי אירשנה. וכ"כ בתרגום יונתן בראשית פרק טו פסוק יג: וְאָמַר לְאַבְרָם מְנַדַּע תִּנְדַּע אַרוּם דִּי־רִין יְהוֹן בְּנָדָּ בְּאַרְעָא דְלָא דְלֵהוֹן חֶלְף דְלָא הֵימְנַת וַיִּשְׁעַבְדוּן בְּהוֹן וַיִּסְגְּפוּן יְתֵהוֹן אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין: מתבאר כי בשביל ארבעת המילים ששאל את הקב"ה כמפקפק בדבריו נענשו יוצאי חלציו על כל מילה מאה שנה גלות.

יוסף נענש עוד שנתיים מאסר בשביל שני מילים:

וכן כתוב בבראשית רבה (וילנא) פרשת מקץ פרשה פט ג (תהלים מ) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו, זה יוסף, ולא פנה אל רהבים, ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים.

מעשה עם הרמב"ם המלמד שמשפט אחד קובע גורלו של אדם:

מסופר על הרמב"ם כאשר היה במרוקו פעם בחג הסוכות הלך ברחובה של עיר עם ארבעת המינים ובאותו יום המלך התהלך ברחובה של עיר ונפגש עם הרמב"ם, כאשר ראה אותו מחזיק בחבילת הירק לא הבין את המשמעות של הדברים ולכן המלך פנה אליו בשאלה מה לשטות זו ללכת כך ברחובה של עיר עם חבילת עלים, השיבו הרמב"ם זו מצוה ממצות התורה המסורה בידנו מאבותינו ומנהג קדוש הוא אך המנהג לזרוק אבנים זה מנהג של שוטים, המלך קיבל את תשובתו ושתק והמשיך בדרכו אולם יועציו של המלך אמרו לו אדוננו המלך דברי הרמב"ם היית כוונתו לבזות את מנהגנו שזורקים אבנים במכה ועל זה אמר שזה מנהג שוטים, מיד עלה כעסו באפו של המלך וגזר להביאו לדין בכדי להענישו על בזיון מנהג דת האיסלם, כיון ששמע הרמב"ם על כך ברח מהמדינה וניצול. הראת לדעת עד כמה משפט של כמה מילים יכול לקבוע גורלו של האדם, ואם במלכותא דארעא כך ק"ו במלכותא דשמיא.

מעשה עם המהרי"צ מברדיצוב זצ"ל:

ולזאת החי יתן אל ליבו עד כמה צריך להיות זהיר בדיבורו שלא יגרום צער לחבירו כי על כל משפט יתן את הדין, ונביא על כך מעשה עם המהרי"צ מברדיצוב עד כמה צריך האדם להיות זהיר בצער חבירו, כדרכו של הברדיצוב שהיו כל בני העיירה כבניו ודאג לכל צרכיהם, והנה אחד מתושבי העיירה חלה את חוליו האחרון והיה מצבו קשה מאוד נכנס לבקרו הברדיצובר ומצאו שבוכה ומתאנח שאלו הרב מדוע הוא בוכה, והשיב כי מרגיש שאלה הן שעותיו האחרונות ולמרות ששמר תורה ומצוות אך לא למד תורה ואין לו מעשים רבים ולא יודע מה יהיה איתו בעוה"ב כי במה יבא לעוה"ב, השיבו הברדיצובר כטוב ליבו ואמר לו אנא תירגע ותנוח עליך דעתך אני כעת מקנה לך את כל חלקי של עוה"ב העיקר תירגע ולא תצטער, ובאמת נרגע ולאחר כמה שעות נפטר לעולמו, שאלו את הברדיצובר כיצד אתה מוכן לתת לו את כל העוה"ב בשביל כמה שעות שנשאר בחיים הרי יכולת להרגיעו בדבר אחר, והשיב ששווה לתת את כל העוה"ב בשביל לחסוך כמה רגעים של צער מיהודי. נורא ואיום עד כמה גדולי ישראל התייחסו לצער הזולת ששווה לוותר על כל העוה"ב בשביל צער של יהודי, וק"ו לא להיות הגורם לצער חברו בגלל שאינו זהיר בלשונו לפגוע בו.

מוסר הגרי"ס עד כמה צריך להיזהר מצער הזולת:

פעם אחת מספרים ישב ושנה את פרקו לפני תלמידיו במסכת בבא קמא כשהגיעו לפרק מרובה בנוגע למה שחייבה התורה את הגנב כמבואר בשמות כ"א מי שגנב שור או שה וטבח או מכרו לשלם חמשה בקר תחת השור וארבע צאן תחת השה, ואמר רבי יוחנן בן זכאי בוא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

משלם הגנב חמשה שה שהרכיבו על כתפיו משלם ארבע, פנה רבי ישראל אל תלמידיו ואמר להם מתוך התרגשות הנפש האזינו ושמעו עד כמה ידעה התורה להשתתף בצער של אדם מישראל גם בשעה שעבר עבירה חמורה, הלוא מדברים אנו כאן ביהודי גנב, הוא גנב שה מאחיו ויכול להיות שזאת היתה כבשת הרש האחרונה שממנו היו מתפרנסים הוא ובני ביתו, ובכל זאת כשנתפס גנב זה שפל אנשים הועמד לדין חסה התורה עליו ומצאה לנכון להקל את עונשו כי ישלם רק ארבע צאן תחת אשר גונב שור משלם חמשה, משום שהביאה בחשבון גם את צער הגנב וטרחתו כי מוכרח היה לשאת את השה הגנוב על כתפיו, ק"ו על כל צער של הזולת חובת האדם להיות זהיר וזהר.

מוסר השכל:

נמצינו למדים מכל הנ"ל עד כמה חובה על האדם להיזהר בשמירת לשונו ופיו שלא יפגע או יצער את הזולת וק"ו שלא יטיח דברים כלפי מעלה כיון שעל כל מילה ומילה יענש, ולעומת זה לטובה שהדבר כפול ומכופל כאשר האדם ינצל את דיבורו לעשות נחת לחברו לשבחו ולרוממו וכן עם בני ביתו ובפרט עם אשתו שמלבד שהדבר מרבה אהבה ואחוה בניהם אלא אף שכרו גדול על כל מילה ומילה ולא יחסוך במילים כי לעצמו הוא מפסיד, וכל שיודע שעושה בדיבורו נחת לזולת וק"ו נחת לקב"ה ירבה בדברים ויגדל שכרו עד מאוד ומאידך ירגיל עצמו לדבר בלשון לימודים ולהיות חכם באומנות הדיבור.

בידידות ואהבה
מרדכי מלכא